

Dovde smo opisivali historijske izvore i evoluciju, iz kojih je nastala sadašnja Jugoslavija. Red je da sada pristupimo poslu da o crtamo političko-kulturnu fizionomiju te sadašnje Jugoslavije. Mislimo da će pažljivi čitalac, po gotovo onaj koji je i po svome ličnome iskustvu u stanju da potvrdi, eventualno nadopuni rezultate do kojih smo u ispitivanju ove fizionomije mi došli, upoznati u mnogo kojoj crti njezinoj tragove onih historijskih izvora i evolucije.

Svakokoji je imao prilike, da bilo kao političar, bilo kao činovnik ili jednostavni publicist ogleda zemlju Jugoslaviju sa tačke gledišta političkog života, upoznao je tu nekoliko međusobno dosta različitih oblasti. U svakoj od tih oblasti na različit se način obrazuju stranke, imaju uspeha ili neuspeha političkih ljudi, stvaraju se političke veličine ili slave, reaguje se na apele ili pritisak vlasti, rečju: u svakoj od tih oblasti na različit se način odvija politički život naroda.

Shvatljivo je, da se te političko-kulturne oblasti ne poklapaju sa samovoljnim političko-administrativnim podelama bliže prošlosti, niti sa još odveć skorašnjim podelama sadašnjosti, već su radije formirane i ograničavane po vekovnim upećacima zajedničkog življenja ili podleganja zajedničkim uticajima.

Shvatljivo je također da te oblasti nisu tako oštro omeđene između sebe, naročito na periferijskim dodirnim tačkama, a niti su iznutra tako uniformisanog tipa, da se eventualno ne bi mogle da učine i drugojačije podele nego što je ona, koju odabiremo mi ali u glavnom čini nam se da se nećemo prevariti ako kažemo da se sa ove tačke gledišta u Jugoslaviji razabiru ovih sedam političkih oblasti: Srbija — Južna Srbija — Crna Gora — Hrvatska, Slavonija, Vojvodina — Bosna i Hercegovina — Slovenačka — Dalmacija.

Jedna sumarna analiza političkog života i društva u tim oblastima izdvojiće nam vidno pred očima nekoliko crta koje su svakoj pojedinoj od tih oblasti svojstvene, a po kojima se svaka pojedina ta oblast razlikuje od druge.

* * *

Srbija u granicama pretkumanovske Kraljevine Srbije, sa političke tačke gledišta, retko je uniformna oblast. Sva srpska, sva pravoslavna, sva seljačka, bez aristokracije, gotovo bez industrije, bez tradicionalnog građanstva, Srbija je socialno, plemenski, verski, kulturno najujednačenija oblast jugoslovenske države. Sva je ta oblast, svaki srez u njoj, podeljen u iste političke stranke. Sve su te stranke, uglavnomo dve ili najviše tri, sa istom spoljašnjom fizijonomijom demagoške, seljačke demokracije, sa neodmerenom netrpeljivošću jedne spram druge, ali sa takim identičnim spoljašnjim izgledom, istupima, tipovima, vodja, stranačkih redova i mešetara, da ih čovek izvana ni po čemu ne raz-